

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

297

Rola podmiotów sektora publicznego, gospodarstw domowych i przedsiębiorstw w kreowaniu i wspieraniu zrównoważonego rozwoju

Redaktorzy naukowi

Jacek Adamek

Teresa Orzeszko

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redaktor Wydawnictwa: Dorota Pitulec

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Barbara Cibis

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się

na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie

wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wrocław 2013

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-334-2

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Bartosz Bartniczak: Pomoc publiczna jako instrument wspierający ochronę środowiska w Polsce.....	13
Szymon Bryndziak: Wybrane preferencyjne rozwiązania w podatku dochodowym od osób fizycznych a nierówności społeczne.....	23
Dorota Burzyńska: Bariery implementacji koncepcji budżetu zadaniowego w jednostkach samorządu terytorialnego.....	32
Anna Doś: Analiza skłonności mieszkańców województwa śląskiego do ponoszenia kosztów ograniczenia zużycia zasobów naturalnych.....	41
Justyna Dyduch: Wpływ przychodów ze sprzedaży praw majątkowych wynikających ze świadectw pochodzenia energii na sytuację finansową wybranych przedsiębiorstw	51
Krzysztof Dziadek: Rola ewaluacji w dystrybucji środków pomocowych z Unii Europejskiej.....	62
Aleksandra Ferens: Rachunkowość jako system pomiaru dokonań jednostki gospodarczej w środowisku przyrodniczym.....	72
Joanna Florek, Dorota Czerwińska-Kayzer: Zróżnicowanie kosztów pracy w Polsce i krajach Unii Europejskiej w warunkach zrównoważonego rozwoju.....	83
Katarzyna Goldman: Analiza płynności finansowej z uwzględnieniem strategii dochód–ryzyko.....	92
Wojciech Hasik: Wartość godziwa w kontekście zrównoważonego rozwoju.	102
Beata Iwasieczko: Ład korporacyjny w warunkach zrównoważonego wzrostu a rachunkowość.....	109
Wiesław Janik: Polityka klimatyczna UE jako czynnik kosztotwórczy produkcji energii elektrycznej	118
Angelika Kaczmarczyk: Mała przedsiębiorczość a jednostki samorządu terytorialnego	127
Anna Katola: Rola samorządu terytorialnego w zrównoważonym rozwoju obszarów wiejskich.....	136
Dariusz Kielczewski: Zielone zamówienia publiczne jako przejaw działań finansowych sektora publicznego na rzecz zrównoważonego rozwoju	147
Anna Kobialka, Elżbieta Kołodziej: Wpływ polityki podatkowej gmin na rozwój regionu na przykładzie województwa lubelskiego.....	156
Joanna Koczar: Społeczna odpowiedzialność biznesu a rosyjskie społeczeństwo	166

Bożena Kolosowska, Agnieszka Huterska: Wpływ działań społecznie odpowiedzialnych na redukcję kosztów operacyjnych na przykładzie wybranych spółek giełdowych należących do RESPECT Index	176
Dariusz Kotarski: Zrównoważony rozwój uzdrowiska a realizacja funkcji zaspokajania potrzeb zdrowotnych	186
Barbara Kryk: Analiza kosztów i korzyści w ocenie efektywności ekologicznej i społecznej.....	195
Alina Kulczyk-Dynowska: Inwestycje infrastrukturalne Karkonoskiego Parku Narodowego a zrównoważony rozwój obszaru.....	205
Agnieszka Lorek: Finansowanie gospodarki odpadami komunalnymi	215
Dorota Michalak: Zarządzanie ryzykiem pogodowym w przedsiębiorstwach regionu łódzkiego na przykładzie branży budowlanej. Analiza dostępnych instrumentów zabezpieczających.....	224
Monika Myszowska: Nierówności społeczne a ulgi w polskim systemie podatkowym – przykład ulgi na wychowanie dzieci w podatku dochodowym od osób fizycznych	234
Marek Ossowski: Idea ośrodków odpowiedzialności a społeczna odpowiedzialność podmiotów gospodarczych.....	243
Katarzyna Piotrowska: Innowacje a rachunkowość.....	254
Marta Postuła: Korekta fiskalna narzędziem utrzymywania finansów publicznych w równowadze.....	263
Michał Ptak: Metody internalizacji kosztów zewnętrznych związanych z emisją gazów cieplarnianych.....	273
Paulina Sławińska: Wpływ ulg podatkowych na pogłębienie nierówności społecznych w Polsce	282
Ewa Spigarska: Świadomość społeczna mieszkańców w zakresie gospodarki odpadami na przykładzie wspólnot mieszkaniowych.....	290
Katarzyna Strzała-Osuch, Olexandr Petushyn'sky: Społeczno-ekonomiczno-środowiskowe koszty i korzyści wydobywania gazu łupkowego w Polsce na tle doświadczeń amerykańskich	300
Piotr Szczypa: Strategiczna karta wyników jako narzędzie rachunkowości społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstwa – aspekty proekologiczne.....	310
Magdalena Ślebocka, Aneta Tylman: Pojęcia zrównoważonego rozwoju i równoważenia rozwoju dla potrzeb finansowania przez jednostki samorządu terytorialnego województwa łódzkiego	319
Damian Walczak: Środki z UE w gospodarstwach rolnych jako element strategii zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich w Polsce	328
Joanna Wieczorek: Rachunek kosztów działań usług medycznych jako podstawa wyboru efektywnych kontraktów.....	337
Stanisław Wieteska: Realizacja idei zrównoważonego rozwoju w zakresie gospodarki odpadami w Polsce w latach 2000-2011	347

Jolanta Wiśniewska: Badanie sprawozdań finansowych małych i średnich przedsiębiorstw	358
Izabela Witzak: Znaczenie strategii zarządzania kapitałem obrotowym firmy	368
Wojciech Zbaraszewski: Finansowanie obszarów chronionych w Federacji Rosyjskiej	378
Dagmara K. Zuzek: Teoria a praktyka wobec koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce.....	387

Summaries

Bartosz Bartniczak: State aid as an instrument supporting environmental protection in Poland	22
Szymon Bryndziak: Selected tax expenditures in personal income tax in the context of social inequalities	31
Dorota Burzyńska: Barriers of implementing the concept of performance budget in local government units	40
Anna Doś: Analysis of Silesia inhabitants propensity to bear the costs of limiting natural resources exploitation.....	50
Justyna Dyduch: Influence of revenues from sales of energy certificates on the financial situation of selected enterprises.....	61
Krzysztof Dziadek: The role of evaluation in the distribution of EU funds... ..	71
Aleksandra Ferens: Accounting as a system for measuring achievements of business entity in natural environment.....	82
Joanna Florek, Dorota Czerwińska-Kayzer: The diversification of labour costs in Poland and the European Union in the conditions of sustainable development.....	91
Katarzyna Goldmann: Financial liquidity analysis including risk-return strategy	101
Wojciech Hasik: Fair value in the context of sustainable development	108
Beata Iwasieczko: Corporate governance in terms of sustainable growth and accounting.....	117
Wiesław Janik: Climate policy of the European Union as a cost-generating factor in electricity production	126
Angelika Kaczmarczyk: Small enterprises and local government	135
Anna Katola: The role of local government in the sustainable development of rural areas	146
Dariusz Kielczewski: Green public procurement as a manifestation of financial activities of public sector for sustainable development.....	155
Anna Kobiółka, Elżbieta Kołodziej: Impact of communes fiscal policy on regional development basing upon Lublin Voivodeship.....	165

Joanna Koczar: Corporate social responsibility versus Russian society.....	175
Bożena Kołosowska, Agnieszka Huterska: The influence of socially responsible actions on reduction of operational costs performed by selected public limited companies listed on the RESPECT Index	185
Dariusz Kotarski: Sustainable development of spas and a function of meeting health needs	194
Barbara Kryk: Cost-Benefit Analysis in the assessment of the environmental and social effectiveness	204
Alina Kulczyk-Dynowska: Infrastructural investments of the Karkonosze National Park vs. sustainable development of the area.....	214
Agnieszka Lorek: Financing of municipal waste system	223
Dorota Michalak: Weather risk management in companies in Łódź region as an example of the construction industry. An analysis of available hedging instruments	232
Monika Myszkowska: Social inequalities and the reliefs in the Polish tax system – example of child-rearing allowance in personal income tax.....	242
Marek Ossowski: Idea of responsibility centers vs. corporate social responsibility	253
Katarzyna Piotrowska: Innovation and accounting	262
Marta Postuła: Fiscal adjustment as a tool for public finance balance maintenance.....	272
Michał Ptak: Measures for internalizing external costs of greenhouse gas emissions.....	281
Paulina Sławińska: Impact of tax reliefs on deepening of social inequalities in Poland	289
Ewa Spigarska: The citizens' public awareness of waste management on the example of housing associations.....	299
Katarzyna Strzala-Osuch, Olexandr Petushyns'ky: Socio-economic and environmental costs and benefits of shale gas extraction in the context of American experience.....	308
Piotr Szczypa: Balanced Scorecard as a corporate social responsibility accountancy tool – proecological aspects.....	318
Magdalena Ślebocka, Aneta Tylman: The concepts of sustainable development and balancing of development for financing needs by local authorities of Łódź Voivodeship.....	327
Damian Walczak: European Union funds in farms as an important element of sustainable development of rural areas in Poland	336
Joanna Wiczorek: Activity-Based Costing of medical services as a basis for choosing of effective medical contracts	346
Stanisław Wieteska: The implementation of sustainable development in the area of waste management in Poland in the years 2000-2011	357

Jolanta Wiśniewska: Research of small and medium enterprises financial reports	367
Izabela Witzak: The role of working capital policy management	377
Wojciech Zbaraszewski: Financing protected areas in Russia.....	386
Dagmara K. Zuzek: Theory and practice towards Corporate Social Responsibility of small and medium enterprises	395

Alina Kulczyk-Dynowska

Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu

INWESTYCJE INFRASTRUKTURALNE KARKONOSKIEGO PARKU NARODOWEGO A ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ OBSZARU

Streszczenie: Artykuł składa się z trzech zasadniczych części. W pierwszej części dokonano przybliżenia idei zrównoważonego rozwoju. Druga część obejmuje charakterystykę Karkonoskiego Parku Narodowego – zarówno jako podmiotu, jak i obszaru. W trzeciej części opisano, mające wpływ na równoważenie rozwoju, inwestycje infrastrukturalne realizowane przez Karkonoski Park Narodowy. Dokonując ww. opisu, zwrócono uwagę nie tylko na cel, zakres i skutki tychże inwestycji, ale i na źródła ich finansowania. W artykule wykorzystano dane GUS oraz dane pochodzące z dokumentacji finansowo-księgowej prowadzonej przez Karkonoski Park Narodowy.

Słowa kluczowe: rozwój zrównoważony, obszary chronione, turystyka.

1. Wstęp

Programowanie i realizowanie strategii rozwoju, począwszy od poziomu pojedynczych jednostek organizacyjnych, przez poziom lokalny, regionalny, krajowy i ostatecznie międzynarodowy, winno być prowadzone przy uwzględnianiu skutków ograniczonej przestrzeni i zasobów naturalnych. Wszelkie działania lub zaniechania składające się na realizację przyjętej strategii należy rozpatrywać w długookresowej perspektywie przy uwzględnieniu nie tylko interesów ekonomicznych, ale i interesów społecznych oraz ekologicznych obecnych i przyszłych pokoleń.

Szczególnym przypadkiem jest kwestia oddziaływania człowieka na przestrzeń i pełnione przez nią funkcje. Przestrzeń należy rozpatrywać wielowymiarowo – nie tylko w kontekście planowania przestrzennego i ładu przestrzennego, ale i w kontekście zasobów, tworów i składników przyrody. Dążenie do ograniczania skutków wciąż postępującej antropopresji doprowadziło m.in. do wyznaczenia zasad tworzenia i funkcjonowania obszarowych form ochrony przyrody – ich zamknięty katalog zawiera art. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (DzU nr 92, poz. 880, z późn. zm.).

Wśród obowiązujących w Polsce obszarowych form ochrony przyrody najwyższą rangę posiadają parki narodowe. Obszar parku narodowego wyróżnia się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi. Wartości te sprawiają, że teren parku jest postrzegany jako atrakcyjny dla rozwoju niektórych funkcji gospodarczych – przede wszystkim turystyki. Jednocześnie ta forma ochrony związana jest z najbardziej rygorystycznymi ograniczeniami dotyczącymi wykorzystania przestrzeni, co prowadzi do konfliktu interesów między ochroną przyrody a zagospodarowaniem terenu na potrzeby innych funkcji. Oczywiście jest, że ustanowienie jakiegokolwiek z obszarowych form ochrony ma wpływ na sposób wykorzystania terenu i zdarza się, że prowadzi to do konfliktów.

Karkonoski Park Narodowy obejmuje tereny stosunkowo łatwo dostępne – charakterystyczne płaskie wierzchowiny zachęcają nie tylko turystów kwalifikowanych, posiadających odpowiedni sprzęt, doświadczenie i wiedzę, ale i osoby nieposiadające ani szczególnej kondycji fizycznej, ani specjalistycznego wyposażenia. Fakt ten w połączeniu z nagromadzeniem atrakcji przyrodniczych sprawia, że w Karkonoszach występuje zjawisko turystyki masowej. Antropopresja będąca następstwem tego rodzaju turystyki jest ogromna. Zarządzający terenem Parku starają się ograniczać jej skutki poprzez działania edukacyjne oraz stworzenie odpowiedniej infrastruktury. Równocześnie takie natężenie ruchu turystycznego ma znaczenie dla rozwoju gmin terytorialnie z Parkiem powiązanych.

W artykule przedstawiono wybrane inwestycje infrastrukturalne prowadzone przez Karkonoski Park Narodowy. Badaniu poddano okres 2009-2012 – wybór początku okresu jest zbieżny z rozpoczęciem realizacji przez Karkonoski Park Narodowy projektów finansowanych ze środków unijnych. Nadrzędnym celem artykułu jest dokonanie oceny przydatności ww. inwestycji z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju obszaru terenu chronionego.

2. Idea zrównoważonego rozwoju – wyzwanie dla społeczeństwa i gospodarki

Równoważenie rozwoju nie jest osobnym bytem – wiąże się m.in. z polityką ochrony środowiska, polityką ochrony przyrody, zarządzaniem kapitałem ludzkim, zarządzaniem informacją i wiedzą, etyką oraz ekonomią ekologiczną. Idea równoważenia rozwoju jest szeroko opisywana w literaturze przedmiotu – zarówno w publikacjach dotyczących funkcjonowania przedsiębiorstw, poszczególnych gałęzi przemysłu, ośrodków urbanistycznych czy określonej przestrzeni, np. regionów. Istnieje wiele definicji pojęcia zrównoważonego rozwoju, a także wiele koncepcji procesu równoważenia. B. Poskrobko zwraca uwagę na konieczność podkreślania dwóch przymiotników opisujących rozwój – ma on być nie tylko zrównoważony, ale i trwały. W tym kontekście omawiany termin oznacza „taki sposób prowadzenia działalności gospodarczej, kształtowania i wykorzystania potencjału środowiska oraz taką orga-

nizację życia społecznego, które zapewnią dynamiczny rozwój jakościowo nowych procesów produkcyjnych, systemów zarządzania, trwałości użytkowania zasobów przyrodniczych oraz poprawę (w pierwszym okresie), a następnie zachowanie wysokiej jakości życia ludzi – osób, rodzin i społeczeństw” [Poskrobko 2007, s. 22].

Warte podkreślenia jest bogactwo nazewnictwa – L. Mierzejewska wprost stwierdza, że wielość pojęć spotykana w literaturze polskiej ma swoje źródło w braku dosłownego odpowiednika angielskiej nazwy *sustainable development* – stąd spotyka się rozwój trwały, odnawialny, podtrzymywany i zrównoważony [Mierzejewska 2010, s. 18]. Można też odnaleźć głosy świadczące o niejakim zmęczeniu wieloletnią dyskusją o poprawności wyboru ww. pojęć – są sugestie, iż kwestię mogłoby zamknąć np. przyjęcie pojęcia sustensywnego rozwoju [Janikowski 2006, s. 44]. Niezależnie od sporów dotyczących nazewnictwa najważniejsze, aby nie zatracić świadomości przemian, jakie musiała przejść ekonomia tradycyjna, aby stać się ekonomią zrównoważonego rozwoju. Uznanie zasobów naturalnych za równoprawnione czynniki produkcji, rozszerzenie badań zachowań człowieka, dążenie do uzupełniania wskazań mechanizmu rynkowego czy globalne i długookresowe pojmowanie skutków działań podejmowanych nie tylko w procesie gospodarowania, ale i w czasie wolnym wymagało swoistej rewolucji [Rogall 2010, s. 83-89].

Opisywana idea wymaga tworzenia długookresowych strategii dotyczących kraju oraz jednostek terytorialnych – angażuje więc nie tylko struktury administracji państwowej, ale i samorządowej. Należy podkreślić, że w polskich realiach istotne znaczenie miał dokument pt. *Polska 2025. Długookresowa strategia trwałego i zrównoważonego rozwoju*. Zawarte w nim zapisy wyraźnie wskazują na modyfikację rozumienia pojęć istotnych dla decyzji podejmowanych w procesie gospodarowania – dobrobytu oraz bezpieczeństwa. Nowe rozumienie dobrobytu odnosiło się nie tylko do zaspokojenia potrzeb materialnych, ale i do warunków życia w zdrowym środowisku. Bezpieczeństwo zyskało natomiast wymiar ekologiczny [Poskrobko 2012, s. 107-108]. Powyższe ma szczególne znaczenie dla zarządzania obszarami objętymi ochroną prawną – nowa definicja dobrobytu ukazała jego środowiskowy niuans i potrzebę ochrony ekosystemów. Teoria zrównoważonego rozwoju realizowana jest poprzez dążenie do spójnego osiągnięcia celów zlokalizowanych na trzech płaszczyznach:

- płaszczyźnie ekologicznej (m.in. ochrona atmosfery, zachowywanie bioróżnorodności, zrównoważone wykorzystanie zasobów odnawialnych i nieodnawialnych, zapewnienie zdrowych warunków życia dla ludzi);
- płaszczyźnie ekonomicznej (m.in. stabilność gospodarki, zaspokajanie podstawowych potrzeb przez zrównoważone produkty, współpraca między organizmami gospodarczymi);
- płaszczyźnie społeczno-kulturowej (m.in. przestrzeganie standardów demokracji, bezpieczeństwo społeczne, zarządzanie konfliktami, ochrona zdrowia i jakości życia człowieka) [Rogall 2010, s. 47].

Dążenie do realizacji opisywanej teorii nie oznacza wykluczenia terenów chronionych z życia gospodarczego, a jedynie poszanowanie wartości zaliczanych do trzech ww. płaszczyzn. Dlatego w odniesieniu do obszarów chronionych szczególnie znaczenie mają aktywności oparte na wykorzystaniu zasobów środowiska naturalnego – przede wszystkim zrównoważona turystyka oraz zrównoważone rolnictwo.

3. Karkonoski Park Narodowy – charakterystyka podmiotu i jego lokalizacji

Karkonoski Park Narodowy utworzono na mocy Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 stycznia 1959 r. (DzU nr 17, poz. 90). Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 14 maja 1996 r. w sprawie Karkonoskiego Parku Narodowego (DzU nr 64, poz. 306) określone zostały granice Parku, ustanowiona jego otulina oraz ograniczenia i zakazy obowiązujące na terenie Parku. Powierzchnia Parku wynosi 5580 ha, utworzona wokół niego otulina obejmuje 11 265 ha. W obrębie otuliny znajdują się dwie enklawy Parku – wzgórze Chojnik (106,93 ha) i Wodospad Szklarki (55,99 ha).

Głównymi funkcjami gospodarczymi realizowanymi na terenie Karkonoskiego Parku Narodowego są funkcja turystyczna (ze szczególnym uwzględnieniem roli funkcji edukacyjnej w turystyce) oraz funkcja zapewnienia ładu przestrzennego. Prócz tego Park prowadzi pozyskanie i sprzedaż surowca drzewnego, gospodarkę łowiecką i szkółkarską.

Począwszy od 1 stycznia 2012 r., Karkonoski Park Narodowy został przekształcony z państwowej jednostki budżetowej w państwową osobę prawną, prowadzącą samodzielną gospodarkę finansową. Oznacza to, że Park pokrywa z posiadanych środków i uzyskiwanych przychodów wydatki na finansowanie ustawowych zadań oraz kosztów działalności. Do źródeł przychodu zalicza się m.in.: dotacje z budżetu państwa, środki unijne, dotacje Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, dotacje Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, wpływy z opłaty za wstęp do Parku oraz wpływy z tytułu dzierżawy, najmu lub użytkowania nieruchomości¹. Przeprowadzona analiza dokumentacji finansowo-księgowej Karkonoskiego Parku Narodowego wskazuje na znaczący (od 2009 r.) udział środków unijnych w budżecie Karkonoskiego Parku Narodowego.

Dla realizacji celu artykułu istotny jest kontekst lokalizacji Parku. Opisywany Park utworzono poprzez wyodrębnienie części powierzchni przynależnej administracyjnie do sześciu gmin: gminy Szklarska Poręba, gminy Piechowice, gminy Podgórzyn, gminy Karpacz, gminy Kowary oraz gminy Jelenia Góra. Każda z tych gmin realizuje – choć w różnym stopniu – funkcję turystyczną. Największa część Karkonoskiego Parku Narodowego (ponad 36%) położona jest w najliczniej odwiedzanej przez turystów z ww. grupy gmin – gminie Karpacz. Kolejne miejsca zajmują: gmina Jelenia Góra (z udziałem 24%), gmina Szklarska Poręba (z udziałem 19%), gmina

¹ Zob. art. 8a, 8g, 8 h ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody z późn. zm.

Podgórzyn (z udziałem niemal 10%), gmina Piechowice (z udziałem 9%) oraz gmina Kowary posiadająca jedynie 2% udziału w całkowitej powierzchni KPN².

Południowa granica Parku pokrywa się z granicą państwową i jednocześnie wyznacza początek terytorium powołanego w 1963 r. pod nazwą Krkonošski Národní Park (KRNAP), obejmującego 38 500 ha, czeskiego parku narodowego. Wynikająca z sąsiedztwa obu parków ciągłość ochrony, jaką objęta jest przyroda Karkonoszy, pozwala na podejmowanie kompleksowych działań – w tym spójnych inwestycji infrastrukturalnych.

4. Wybrane inwestycje infrastrukturalne Karkonoskiego Parku Narodowego w latach 2009-2012

Wśród inwestycji infrastrukturalnych prowadzonych przez Karkonoski Park Narodowy bezpośrednie znaczenie dla realizacji wiązki celów ekologicznych, ekonomicznych oraz społecznych mają inwestycje powiązane z funkcją turystyczną. Głównymi elementami infrastruktury turystycznej zlokalizowanej na omawianym terenie są szlaki turystyczne, wyciągi orczykowe, koleje linowe, schroniska oraz ośrodki informacyjno-edukacyjne. Nie oznacza to jednak, że Karkonoski Park Narodowy tworzy, utrzymuje z posiadanych środków wszystkie ww. składowe infrastruktury i zarządza nimi – w gestii KPN pozostają następujące obiekty: Domek Myśliwski w okolicach Kotła Małego Stawu, Centrum Informacyjne KPN w Karpaczu, ul. Leśna 9, Karkonoskie Centrum Edukacji Ekologicznej w Szklarskiej Porębie, Karkonoski Bank Genów w Jagniątkowie oraz elementy infrastruktury liniowej, jakimi są szlaki turystyczne wraz ze ścieżkami edukacyjnymi zlokalizowane na terenie całego obszaru Parku.

Oprócz opisu poszczególnych obiektów i ich funkcji, wskazania wydatków o charakterze inwestycyjnym dotyczących tychże obiektów, zasadne wydaje się przedstawienie kosztów bieżącego funkcjonowania. Szczególne znaczenie ma to dla ostatniego elementu infrastruktury turystycznej – szlaków turystycznych, w stosunku do których podejmowane działania polegają nie tyle na wytyczaniu nowych tras, ile na odtwarzaniu istniejących, zniszczonych w efekcie nadmiernego użytkowania przez człowieka lub siły natury. Dzięki tak przedstawionym informacjom można właściwie ocenić nakład środków związany z utrzymywaniem omawianych elementów infrastruktury ważnej dla rozwoju funkcji turystycznej obszaru Karkonoskiego Parku Narodowego oraz gmin terytorialnie z Parkiem powiązanych.

W celu uporządkowania informacji dane dotyczące poszczególnych obiektów przedstawiono w formie tabelarycznej, wyodrębniając wydatki inwestycyjne oraz wydatki związane z utrzymaniem obiektu. Do wydatków związanych z utrzymaniem obiektu zaliczono wszystkie koszty ponoszone przez Karkonoski Park Narodowy w związku z funkcjonowaniem danego elementu infrastruktury m.in.: koszty energii,

² Na podstawie danych GUS oraz Pracowni GiS Karkonoskiego Parku Narodowego.

koszty zakupu pomocy naukowych i dydaktycznych, koszty usług remontowych, koszty materiałów i wyposażenia. Należy podkreślić, że koszty te są ściśle związane z wypełnianiem przez obiekt przydzielonej funkcji.

Wymieniony jako pierwszy – Domek Myśliwski mieści się w budynku o powierzchni 317,30 m², pełniącym pierwotnie funkcję schroniska górskiego, a następnie Strażnicy Parku. Obecnie, po wykonaniu trwałej modernizacji i dostosowaniu obiektu do wymogów prawa budowlanego, Domek jest elementem systemu edukacji ekologicznej prowadzonej przez Karkonoski Park Narodowy. Znajduje się w nim sala wyposażona w sprzęt audiowizualny oraz 14 miejsc noclegowych. Ze względu na lokalizację obiekt stanowi znaczne udogodnienie dla osób prowadzących badania naukowe na terenie Parku.

Tabela 1. Wydatki inwestycyjne oraz utrzymanie obiektu Ośrodek Domek Myśliwski w latach 2009-2012

Rok	Wydatki inwestycyjne (w zł)		Utrzymanie obiektu (w zł)	
	środki krajowe	środki unijne	środki krajowe	środki unijne
2009	301 364,45	0,00	0,00	0,00
2010	0,00	0,00	58 831,88	0,00
2011	0,00	0,00	92 138,04	0,00
2012	12 829,27	0,00	79 037,69	0,00
Suma	314 193,72	0,00	230 007,61	0,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentacji finansowo-księgowej KPN.

Tabela 2. Wydatki inwestycyjne oraz utrzymanie obiektu Karkonoskie Centrum Edukacji Ekologicznej w latach 2009-2012

Rok	Wydatki inwestycyjne (w zł)		Utrzymanie obiektu (w zł)	
	środki krajowe	środki unijne	środki krajowe	środki unijne
2009	0,00	49 598,93	273 849,35	77 530,81
2010	0,00	0,00	331 796,49	82 499,27
2011	0,00	0,00	612 870,09	0,00
2012	0,00	0,00	643 758,31	57 579,09
Suma	0,00	49 598,93	1 862 274,24	217 609,17

Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentacji finansowo-księgowej KPN.

Funkcjonujące od 2003 r. Karkonoskie Centrum Edukacji Ekologicznej mieści się w budynku o powierzchni 1 241,96 m². Inwestycję zaprojektowano z myślą o funkcji edukacyjnej – żadne przebudowy nie były więc konieczne. W ramach KCEE działa biblioteka z czytelnią, sala wystawiennicza, sala projekcyjna, sala konferencyjna, sala warsztatowa i plastyczna, a także pracownia naukowa. Budowę i pierwotne wyposażenie Karkonoskiego Centrum Edukacji Ekologicznej sfinansowano ze środków pozyskanych przez Karkonoski Park Narodowy w Wojewódzkim Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu (WFOŚiGW),

Narodowym Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW), Fundacji „Ekofundusz” w Warszawie oraz przy wsparciu Ministerstwa Środowiska. Karkonoski Park Narodowy na bieżąco ponosi koszty wzbogacania obiektu o nowe elementy wyposażenia.

Centrum Informacyjne KPN w Karpaczu przy ul. Leśnej 9 stanowi element transgranicznej infrastruktury turystycznej – wraz z obiektami znajdującymi się po czeskiej stronie tworzy spójną ofertę informacyjno-edukacyjną. W skład zabudowań Centrum zalicza się budynek główny o powierzchni 455,11 m² oraz Domek Laboranta o powierzchni 13,30 m². W ofercie obiektu znajduje się ekspozycja geologiczno-geomorfologiczna, ogród ziół i krzewów karkonoskich oraz możliwość prowadzenia zajęć warsztatowych. Wybór lokalizacji Centrum nie jest przypadkowy – budynek przy ul. Leśnej 9 jest jednym z niewielu zachowanych tradycyjnych domów o architekturze charakterystycznej dla regionu Karkonoszy. Dodatkowo położenie na uboczu Karpacza pozwala na deglomerację ruchu turystycznego. Ścieżka geoturystyczna rozpoczynająca się przy Centrum prowadzi w mało uczęszczane, co nie znaczy nieinteresujące, rejony wschodnich Karkonoszy. Inwestycja prowadzona była jako element projektu „Rozwój infrastruktury turystycznej KRNP i KPN” realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Europejska Współpraca Terytorialna Republika Czeska–Rzeczpospolita Polska 2007-2013.

Tabela 3. Wydatki inwestycyjne oraz utrzymanie obiektu Centrum Informacyjne KPN w Karpaczu w latach 2009-2012

Rok	Wydatki inwestycyjne (w zł)		Utrzymanie obiektu (w zł)	
	środki krajowe	środki unijne	środki krajowe	środki unijne
2009	2 708,40	0,00	0,00	0,00
2010	0,00	403 161,45	0,00	0,00
2011	8 508,72	1 578 259,51	0,00	0,00
2012	16 941,43	955 536,25	11 810,23	0,00
Suma	28 158,55	2 936 957,21	11 810,23	0,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentacji finansowo-księgowej KPN.

Obiekt Karkonoski Bank Genów został utworzony przez przekształcenie istniejącej Szkoły Leśnej. Mieści się on w trzech budynkach – budynku głównym o powierzchni 401,96 m², budynku przepompowni o powierzchni 9,39 m² oraz budynku magazynowym z przechowalnią sadzonek o powierzchni 66,37 m². W ramach wydatków inwestycyjnych powstała m.in.: stacja meteorologiczna, plac zabaw dla najmłodszych turystów, oczyszczalnia ścieków obsługująca obiekt, system nawadniania, szklarnia specjalistyczna oraz zakupiono kielkownik i namioty niezbędne do produkcji szkółkarskiej i zielnej. Funkcjonowanie obiektu ma zapewnić zachowanie różnorodności biologicznej gatunków flory Karkonoszy na poziomie gatunkowym i genetycznym przy jednoczesnym umożliwieniu turystom obserwowania całego cyklu prowadzonych działań.

Tabela 4. Wydatki inwestycyjne oraz utrzymanie obiektu Karkonoski Bank Genów w Jagniątkowie w latach 2009-2012

Rok	Wydatki inwestycyjne (w zł)		Utrzymanie obiektu (w zł)	
	środki krajowe	środki unijne	środki krajowe	środki unijne
2009	25 000,00	0,00	211 966,14	0,00
2010	40 430,00	200 649,10	153 660,34	118 881,50
2011	25 707,74	786 440,00	193 588,33	42 050,71
2012	16 865,76	0,00	384 260,83	170 687,39
Suma	108 003,50	987 089,10	943 475,64	331 619,60

Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentacji finansowo-księgowej KPN.

Ostatni element infrastruktury to liczące 117,6 km szlaki turystyczne, które umożliwiają poruszanie się po terenie KPN i stanowią podstawę uprawiania turystyki.

Tabela 5. Wydatki inwestycyjne oraz utrzymanie szlaków turystycznych w latach 2009-2012

Rok	Wydatki inwestycyjne (w zł)		Utrzymanie obiektu (w zł)	
	środki krajowe	środki unijne	środki krajowe	środki unijne
2009	0,00	1 781 069,68	2 158 418,50	0,00
2010	0,00	1 250 875,58	407 888,47	0,00
2011	0,00	2 665 687,24	449 769,96	0,00
2012	0,00	2 734 494,01	633 038,29	0,00
SUMA	0,00	8 432 126,51	3 649 115,22	0,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentacji finansowo-księgowej KPN.

Funkcjonowanie ośrodków informacyjno-edukacyjnych wspiera ideę zrównoważonej turystyki i buduje jednocześnie tożsamość obszaru. Poprzez ukazywanie potencjału, jaki posiada KPN, włączanie turystów w zajęcia warsztatowe, zorganizowane wyjścia w teren zmienia się *image* obszaru chronionego – z terenu pełnego zakazów i ograniczeń na teren pełen możliwości. Odpowiednie zabezpieczenie szlaków pozwala na ograniczenie penetracji siedlisk, a także zapewnia komfort i bezpieczeństwo turystom.

Warto podkreślić skalę podejmowanych działań – w badanym okresie suma wydatków inwestycyjnych wyniosła niemal 13 mln zł (łącznie środki krajowe i unijne), natomiast wydatki związane z funkcjonowaniem badanych obiektów wyniosły ponad 7 mln zł (łącznie środki krajowe i unijne).

5. Zakończenie

Analiza infrastruktury tworzonej przez Karkonoski Park Narodowy zwraca uwagę na bardzo istotny fakt – prace są prowadzone kompleksowo i postrzegane jako proces. Kompleksowość oznacza tu łączenie twardych inwestycji infrastrukturalnych

z działaniami miękkimi nastawionymi na edukację ekologiczną. Dzięki temu użytkownicy terenu parku są lepiej przygotowani do wykorzystania powstałej infrastruktury i otrzymują podstawy wiedzy pozwalające zrozumieć ograniczenia wynikające ze specyfiki terenu chronionego. Podejście procesowe to konsekwencja istnienia głównego celu funkcjonowania Parku – od 1959 r. jest nim niezmiennie ochrona przyrody. Wobec celu nadrzędnego wszystkie pozostałe dążenia mają charakter podporządkowanych i stanowią jedynie element realizacji.

Prowadzone przez Karkonoski Park Narodowy inwestycje służą nie tyle ograniczaniu ruchu turystycznego, ile sterowaniu nim. Jest to zgodne ze wskazaniem ustawodawcy, który wyraźnie określił, iż do zadań parków narodowych należy udostępnianie obszaru parku³.

Oceniając oddziaływanie KPN na zrównoważony rozwój obszaru, nie można pominąć inwestycji infrastrukturalnych nie związanych bezpośrednio z turystyką. Elementy infrastruktury służące do utrzymania dobrostanu zwierzyny i drzewostanu, takie jak grodzienia, drogi leśne, paśniki itp., w dłuższej perspektywie czasowej mają wpływ zarówno na atrakcyjność turystyczną obszaru, jak i na jakość środowiska naturalnego.

Opisane działania w żaden sposób nie wykluczają rozwoju funkcji turystycznej – przeciwnie, prowadzą ku przyszłości turystyki, jaką jest rozwój turystyki kwalifikowanej. Ponadto działalność edukacyjna związana z ww. obiektami oddziałuje pozytywnie na sferę społeczną. Wpływ na równoważenie rozwoju obszaru jest bezsprzecznie pozytywny.

Literatura

- Janikowski R., *Zrównoważony rozwój lokalny, Studia nad zrównoważonym rozwojem*, t. IV, PAN, Komitet „Człowiek i Środowisko”, Agencja Artystyczna PARA, Warszawa-Katowice 2006.
- Mierzejewska L., *Rozwój zrównoważony miast*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2010.
- Poskrobko B., *Idea trwałego i zrównoważonego rozwoju*, [w:] *Zarządzanie środowiskiem*, red. B. Poskrobko, PWE, Warszawa 2007.
- Poskrobko B., Poskrobko T., *Zarządzanie środowiskiem w Polsce*, PWE, Warszawa 2012.
- Rogall H., *Ekonomia zrównoważonego rozwoju*, Zysk i S-ka, Poznań 2010.
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, DzU nr 92, poz. 880, z późn. zm.

³ Zob. art. 8b pkt 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody z późn. zm.

INFRASTRUCTURAL INVESTMENTS OF THE KARKONOSZE NATIONAL PARK VS. SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE AREA

Summary: The paper consists of three parts. The first part presents the idea of sustainable development. The second characterizes the Karkonosze National Park – both as an entity and as an area. The third part discusses infrastructural investments carried out by the Karkonosze National Park and exerting impact on sustainable development process. The presented description highlights not only the purpose, scope and effects of these investments, but also their financing sources. The paper takes advantage of Central Statistical Office data, as well as information taken from financial and accounting records of the Karkonosze National Park.

Keywords: sustainable development, protected areas, tourism.